BUCOVINENI ÎN VIAŢA CULTURAL-ŞTIINŢIFICĂ A ROMÂNIEI POSTBELICE (VIII)[1]

VASILE I. SCHIPOR

Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit (VIII)

(*Zusammenfassung*)[*]

Die Flucht und das Schicksal der Bukowiner Flüchtlinge in Juni 1940, bzw. März-April 1944 waren sogenannte „Tabu-Themen" in Rumänien vor den 1989er Ereignissen. Indem es die Forschungen in dieser Hinsicht weiterführt, gehört das dokumentarische Material *Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit* (VIII) zu den wenigen alleinstehenden Werken, die diesen ergebnisreichen Forschungszweig gewählt haben.

Innerhalb der Beschäftigungen mit der Kulturgeschichte im allgemeinen, aber auch mit der Literatur- und Sozialgeschichte insbesondere, ergänzt die unterliegende Studie die bisherigen Kenntnisse durch die Forschung eines Bereiches der gegenwärtigen Geschichte, den die Forscher langer Zeit vermieden haben und der als Bestandteil des nationalen und europäischen kulturellen Patrimoniums verstanden wird.

In diesem Sinne und trotz vieler Schwierigkeiten (Zerstreuung der Bukowiner im ganzen Gebiet Rumäniens, die Auswanderung mancher von ihnen in den Okzident, die Unzuverlässigkeit einiger Quellen und der Mangel an Mitteln für Feld-, Archiv- und Bibliothekforschung, die Ablehnung oder sogar die Angst vieler Überlebenden, ihre Memoiren zu schreiben, das schwache Interesse der Nachfolger an der Familienforschung usw.) haben wir diese Studie verfasst, um sie zukünftig in einem biobibliographischen Nachschlagewerk mit alphabetisch geordneten, einer breiten Kathegorie von aus der Bukowina geflüchteten Bukowinern verschiedener Nationalitäten und Konfessionen zugänglichen Daten einzubeziehen. All das ist ein Beweis für die deutliche Präsenz der Bukowina in der kulturell-wissenschaftlichen Entwicklung des Landes durch eine hervorragende schöpferische, heute wenig bekannte und bewertete Tätigkeit.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Flucht, Vertreibung, Deportation, Ribbentrop-Molotov Pakt, europäisches Drama für mehrere Generationen, Kriegsopfer, politischer Schuld, ethnische Diskriminierung und Hass, tragische Lebenserfahrungen, extreme Situationen, Authentizität und Ausdruckskraft, Trauma und soziale Marginalisierung, Erinnerungen an die Flucht, Bewusstseinsstrom, Humanisierung einer tragischen Welt, Bedauern und Nostalgie der Vergangenheit, Bewahrung des

[1] Pentru întreaga problematică a temei, vezi un tablou mai amplu în *Bucovineni în viaţa cultural-ştiinţifică a României postbelice* (I), în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul XVII, nr. 2 (35), iulie–decembrie 2010, p. 367–374.

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXIV**, 1 (48), p. – , Rădăuţi – Bucureşti, 2017

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

tragischen Gedächtnisses der Bukowiner, Genesung der moralischen Reflektion in der Öffentlichkeit, wenig bekannte und bewertete schöpferische Tätigkeit.

Refugiul şi destinul refugiaţilor bucovineni din iunie 1940 şi, respectiv, martie–aprilie 1944, au reprezentat un teritoriu tabu în România înainte de evenimentele din 1989. După evenimentele din 1989 aceste teme încep să fie frecventate de către istorici în cadrul unor proiecte de sine stătătoare.

Pentru bucovineni – ca şi pentru basarabeni – înţelegerile secrete dintre Hitler şi Stalin, parafate în 1939, au avut urmări catastrofale, producând o tragedie europeană pentru mai multe generaţii.

La fel ca toţi refugiaţii din toate locurile şi din toate timpurile, refugiaţii din Bucovina sunt victime ale războiului. Evenimentele din 1940 şi 1944 au produs o schimbare brutală a destinului lor. Ei îşi părăsesc casa şi locurile natale, fugind din calea sovieticilor şi devenind „vinovaţi politic" pentru că au fugit de pe teritoriul U.R.S.S. Statutul lor de refugiaţi este o vreme incert. Vina lor politică este deseori mascată prin indicarea locului de origine: „originari din Bucovina, stabiliţi pe teritoriul R.P.R. după 1 iunie 1940"; „transfugi sau fugiţi de pe teritoriul Uniunii Sovietice"[2]. Locurile lor de rezidenţă sunt Banatul, Vâlcea, Câmpulung Muscel, Piteşti, Braşov, Bucureşti, Deva, Sibiu, Cluj, Oradea, Iaşi, Piatra Neamţ, Gura Humorului, Rădăuţi, Suceava, precum şi unele localităţi rurale din preajma acestora (Caţa, judeţul Braşov; Iţcani, Costâna – Suceava; Dorneşti, Ţibeni – Rădăuţi, Argel, Prisaca Dornei, Vama). Aici ei îşi reorganizează întreaga lor viaţă, depăşind nu de puţine ori trauma anilor '40 şi marginalizarea socială prin calităţile lor recunoscute: „hărnicie, obişnuinţă de a face faţă greului, simţ al echilibrului, putere de adaptare, bună organizare a gospodăriei după modelul «neamţului», solidaritate familială şi de grup"[3].

Ca şi în cazul Aniţei Nandriş[4], credinţa în Dumnezeu, cultul familiei, grija aparte pentru copii, mergând adeseori până la sacrificiul de sine şi dragostea de ţară îi caracterizează pe refugiaţii bucovineni, ajutându-i să supravieţuiască în deceniile de după război şi să se afirme chiar în viaţa socială, economică, ştiinţifică, literară şi culturală din România.

Pentru convingerile lor politice, unii dintre refugiaţii bucovineni sunt arestaţi, condamnaţi şi închişi. Puţini reuşesc să plece în Occident, urmându-şi destinul pe drumurile anevoioase ale exilului.

---

[2] Conf. Ruxandra Cesereanu, *Comunism şi represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid naţional*, Iaşi, Editura Polirom, Colecţia „Plural M", Seria „Idei contemporane", 2006, p. 142–146.

[3] *Ibidem*, p. 150.

[4] Vezi Aniţa Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, 184 p. Cartea, „o capodoperă spontană şi naivă a deportării", este premiată de Academia Română în 1992 şi tradusă în mai multe limbi de circulaţie europeană.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Continuând preocupările menţionate mai sus (dar şi altele din literatura istoriografică a problemei), lucrarea noastră aspiră să aducă un spor de cunoaştere în istoria temei, prin explorarea unui teritoriu al istoriei contemporane ocolit vreme îndelungată de către cercetători şi înţeles de noi ca parte integrantă a patrimoniului cultural naţional şi european. Totodată, facem precizarea că lucrarea noastră se află în intimitatea unor obiective cu semnificaţie aparte în Bucovina de astăzi: – stimularea, formarea şi consolidarea unei conştiinţe noi, moderne privitoare la valoarea patrimoniului propriu, ca parte integrantă a patrimoniului european; – apropierea de orizonturi noi de înţelegere şi interpretare a faptelor ce aparţin acestui teritoriu al istoriei noastre postbelice; – stimularea interesului pentru cunoaşterea despovărată de clişee şi stereotipuri a istoriei noastre recente; – menţinerea vie a memoriei tragediei bucovinenilor din veacul trecut şi „însănătoşirea reflecţiei morale” în spaţiul public din România de astăzi şi din vecinătăţile sale.

Gândită astfel, în pofida multor dificultăţi (risipirea bucovinenilor pe întregul teritoriu al României, migrarea unora dintre ei în Occident, precaritatea surselor şi a resurselor destinate cercetării sistematice de teren, arhivă şi bibliotecă, refuzul şi uneori chiar teama multor supravieţuitori de a-şi scrie amintirile, inapetenţa urmaşilor pentru recuperarea memoriei familiei etc.), lucrarea noastră aspiră să devină un dicţionar biobibliografic de interes, cuprinzând fişiere deschise pentru o largă categorie de bucovineni, de diverse naţionalităţi şi religii, refugiaţi din Bucovina şi ordonate alfabetic. Toate acestea ilustrează, în primul rând, „prezenţa Bucovinei în evoluţia cultural-ştiinţifică a ţării”, despre care scrie Traian Cantemir la începutul anilor ’80 din veacul trecut, printr-o remarcabilă „activitate creatoare”, astăzi insuficient cunoscută şi valorizată[5].

*

Boghean-Grama, Geta. Născută la 14 aprilie 1933 în Cernăuţi. Părinţii săi sunt învăţătorii Avram şi Minodora Boghean din Sucevița. Îşi petrece copilăria în Sucevița, unde libertatea, prundul, pădurea şi muntele o cuceresc pentru întreaga viaţă. Urmează cursurile învăţământului primar în Rădăuţi, la Şcoala de Fete Nr. 2, de pe Strada Ştefan cel Mare (1940–1944), „în plin război, cu tatăl concentrat, cu camuflaj, cu poveşti despre vitejii şi eroi, cu parade militare şi slujbe de pomenire, dar, mai ales, cu multe lipsuri şi temeri”.

În martie 1944, familia sa se refugiază în Banat: „Ne-am refugiat, în mod organizat, într-un vagon-platformă acoperit cu hârtie gudronată, în care erau înghesuite vreo treizeci de familii, în majoritate femei cu copii minori. Ne-am oprit la Lugoj, unde am stat până după terminarea războiului”. Aici Geta Boghean urmează

[5] Traian Cantemir, *Dimensiuni cultural-ştiinţifice bucovinene*, cuvânt-înainte la volumul [I. Pînzaru, Petru Froicu], *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. I. Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1982, p. 3–7.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

prima clasă la Liceul „Iulia Hasdeu” (1944–1945). Mărturisirea privind statutul refugiatului şi „complexul de inferioritate”, cu care trăieşte acum eleva refugiată din Bucovina, trebuie reţinute: „Eram complexată de statutul de refugiat, localnicii considerându-ne un fel de invadatori, care, pe drept cuvânt, le-au afectat confortul şi modul de viaţă. La sfârşitul anului, am luat un premiu, pe care l-am preţuit, deoarece mi-a atenuat complexul de inferioritate”.

În toamna anului 1945, se reîntoarce în Bucovina. Călătoria este surprinsă cu un acut spirit de observaţie: „Un eşalon de 23 de vagoane cu refugiaţi […] staţiona zile întregi în diferite gări, pe linia moartă, pentru a da prioritate trenurilor militare cu armata sovietică ce se întorcea glorioasă din Germania. La Adjud, am stat mai bine de-o săptămână, aşteptând transbordare[a] pe linia largă sovietică, existentă încă la mai bine de un an de zile de la armistiţiu”.

La Rădăuţi, „când lucrurile intraseră în normalul posibil al acelor vremuri”, se înscrie în clasa a II-a la Liceul de Fete „Elisabeta Doamna”, o „clasă supraaglomerată”, funcţionând acum într-un „oraş de graniţă, oferind adăpost temporar multor refugiaţi din nordul Bucovinei, precum şi evreilor întorşi din lagărele transnistrene”.

În anul 1948, când termină cursul inferior al liceului şi începe pregătirea pentru examenul de capacitate, „reforma învăţământului după sistem sovietic […] dă totul peste cap”: „Din patru clase (două de liceu şi două gimnaziale) s-a format una singură, neomogenă, în care au dăinuit mai bine de un an epitetele de «cele mari» şi «cele mici», fiind la vârsta la care un an contează mult în ceea ce priveşte modul de înţelegere a lucrurilor. Selecţia s-a făcut după media obţinută la capacitate, care a avut loc în toamnă, restul elevilor fiind îndrumaţi spre învăţământul tehnic. Clasa nu a devenit unitară; s-au creat, în timp, grupuri pe diferite criterii: urban-rural, internat-externe sau pe criterii etnice, cu strădania de a ne adapta şi de a menţine o armonie care să dea impresia de unitate. Timp de trei ani, până în 1951, viaţa mea se înscrie în istoria acestei clase”. Liceul Teoretic „Elena Doamna” din Rădăuţi devine, în urma aplicării reformei învăţământului, din 1948, Şcoala Medie Nr. 2.

În vara anului 1951, strădania de-a lungul anilor a elevei premiante a şcolii este răsplătită cu o „recompensă frumoasă”: „un sejur” la Bucureşti, organizat pentru „premianţii liceelor teoretice şi pedagogice din ţară”. Din delegaţia Regiunii Suceava, cu reşedinţa în această perioadă la Câmpulung Moldovenesc, fac parte nouă elevi, dintre care doi din oraşul Rădăuţi. Elevii preminanţi, însoţiţi de câte un profesor din fiecare judeţ, călătoresc cu trenul, sunt cazaţi la Liceul „Matei Basarab”, vizitează Expoziţia „Originea şi evoluţia omului”, mai multe muzee din Capitală, participă la un spectacol de operă la Arenele Romane, iau parte la o defilare pe stadion şi primesc Diploma „Elev fruntaş pe ţară”, cunoscând cu această ocazie colegi din alte oraşe şi legând prietenii noi.

Participând la un program de absolvire a liceului cu un an mai devreme, prin înfiinţarea clasei a XII-a seral şi organizarea unei şcoli de vară, Geta Boghean, elevă înzestrată peste nivelul clasei, susţine bacalaureatul în sesiunea august 1951,

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

devenind absolventă a Liceului de Fete şi câştigând un an, lucru important în economia şcolarizării sale. În acelaşi an, susţine examenul de admitere la Facultatea de Medicină Generală din Cluj, unde descoperă conservatorismul societăţii transilvănene, în care „tradiţia domină orice curent al vremii". Realizând „dimensiunile orizontului" său cultural, în paralel cu studiile universitare, tânăra din Bucovina „recuperează ceea ce n-a făcut la timp", frecventând asiduu Biblioteca Universitară, Opera de Stat şi Clubul studenţesc al IMF („Mi-au trebuit doi ani până să mă aliniez la standardul colegilor clujeni şi nu mi-a fost deloc uşor"). Frecventând o facultate de prestigiu, se bucură de activitatea unor „profesori care au pus bazele învăţământului medical românesc după 1918", remarcându-se prin „ţinută academică, seriozitate, buna pregătire practică a studenţilor admişi în toate activităţile, nu numai ca spectatori, ci direct implicaţi, cu responsabilităţi pe măsură".

În 1957, după absolvirea facultăţii, este repartizată, ca medic stagiar, la Maternitatea Oradea. Aici optează pentru specializarea în obstetrică-ginecologie, considerată că se potriveşte cel mai bine cu temperamentul său. Pentru a se putea înscrie la examenul de secundariat, efectuează un stagiu la o circumscripţie rurală. Trăind între moţi, descoperă „mirajul peşterilor Apusenilor" şi dobândeşte „o experienţă profesională utilă, învăţând pe propria piele riscurile independenţei". După doi ani, în 1960, se căsătoreşte şi ocupă prin concurs un post de specialitate, iar la sfârşitul anului 1963 îşi susţine examenul de medic specialist. După stagiul dintr-o policlinică raională, medicul Geta Grama se încadrează în colectivul Maternităţii din Oradea, în care lucrează timp de 14 ani. „Problemele de familie", ivite pe neaşteptate, o determină să se mute cu domiciliul la Bucureşti, profesând o vreme la Maternitatea Ploieşti („o perioadă de provizorat foarte greu de suportat, care a durat un an şi două luni, numărate zi cu zi"). În 1978, îşi susţine examenul de medic primar, după care ocupă, prin concurs, un post la Secţia de obstetrică-ginecologie de la Spitalul Colţea. Aici lucrează timp de 15 ani, până la desfiinţarea secţiei. Despre această etapă a carierei sale mărturiseşte cu nedisimulată satisfacţie, însă cu amărăciunea renunţării: „15 ani de trăire profesională intensă, în care spitalul mi-a acaparat timpul, gândurile, sufletul şi toată puterea mea de muncă. Au fost cei mai plini ani, în care am investit mult capital sufletesc".

La 1 ianuarie 1994, se pensionează, ocupându-se de creşterea unei nepoate şi luptându-se cu bolile acumulate în viaţa sa agitată. Cu dorul casei din Rădăuţi, moştenite de la părinţi, medicul Geta Boghean-Grama, „practician obişnuit, fără titluri ştiinţifice şi ranguri universitare", mărturiseşte că „a plecat de la Rădăuţi cu gândul să cucerească lumea şi [că] se întoarce la Rădăuţi să-şi găsească liniştea apusului"[6].

[6] Răduţa Vasilovschi, Niculai Şorea, *Trecute vremi… Istoria unei generaţii: promoţia 1952 a fostului Liceu de Fete „Elisabeta Doamna" din Rădăuţi*, Iaşi, Editura Pim, 2007, p. 71. Memorialistica din acest volum aniversar interesează prin bogăţia de date şi informaţii biografice, dar şi prin frecventele referiri la tema noastră. Textul amintirilor sale, fără titlu, aflat aici la p. 65–71, învederează o autoare înzestrată, oferind câteva pagini de lectură încântătoare.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Un text din aceeaşi sursă citată, *Am fost o generaţie*…., p. 49–56, reprezintă o radiografie a epocii proletcultiste, din anii săi de început, distingându-se prin veridicitatea analizei pe care o face acest lider al promoţiei sale de la Rădăuţi: „Am fost o generaţie de adolescente, cu copilăria marcată de un cumplit război, urmat de sărăcia ţării învinse şi datornice, peste care s-a abătut şi o neîndurătoare secetă, c[ar]e am alcătuit, în toamna anului 1948, clasa a VIII-a, singura clasă «teoretică» din Rădăuţi, cu sediul la fostul Liceu de Fete «Elisabeta Doamna», devenit, în urma reformei, şcoală medie.

Multe [fete] nu se cunoşteau între ele, deşi frecventaseră aceeaşi şcoală; veneau din clase diferite (două liceale şi două gimnaziale), din locuri diferite: refugiaţi din Bucovina de nord, din satele înconjurătoare sau chiar din judeţe mai îndepărtate, ca să-şi piardă urma şi să poată urma o şcoală. Acceptau cu resemnare neajunsurile internatului, rigorile disciplinare ale şcolii, îngrădirile impuse de organizaţiile de tineret ale vremii, în dorinţa de a-şi croi un viitor mai bun decât traiul de atunci al părinţilor lor. Modestia le era o caracteristică aproape generală, chiar şi pentru cele care aveau acasă un trai aproape decent”[7].

Reforma din 1948 a învăţământului din România vizează „o pregătire tehnică şi politică a tineretului [care] trebuia să construiască socialismul”, realizându-se „cu sacrificarea disciplinelor umaniste, în majoritate, scoase din programul de învăţământ, în frunte cu limba latină (ca să ne uităm obârşia)”[8]. „Restructurarea – observă fosta elevă a acestei şcoli din Bucovina – era oglindită în «manualele unice» obligatorii, ai căror autori, nenominalizaţi, aveau în vedere dezideratul amintit şi nu formarea intelectuală a elevului. Cultura occidentală era ignorată, iar cultura naţională, predată sumar şi riguros selectată, era impregnată de culoarea politică a vremii.

Istoria literaturii române o învăţam după articole apărute în «Gazeta învăţământului», de la o săptămână la alta, neexistând un manual autorizat. Marii noştri clasici erau cenzuraţi şi reduşi la câteva exemplificări convenabile sau, pur şi simplu, omişi. […]

Bibliotecile erau sărăcite prin epurarea cărţilor de valoare; în librării nu se găseau decât lucrări ale unor autori despre care astăzi nu mai vorbeşte nimeni şi traduceri din literatura rusă sau sovietică.

Un an întreg am studiat geografia Uniunii Sovietice (clasa a IX-a). Limba rusă, introdusă în şcoli cu începere din clasa a IV-a primară, o studiam în regim intensiv (patru ore pe săptămână). Limba franceză, devenită limba a doua, ne oferea un manual modest, în care, în afara unor fragmente din Romain Roland şi a unor texte referitoare la Comuna din Paris, golurile erau umplute cu gramatică şi cu biografii ale conducătorilor partidelor politice de stânga.

[7] Geta Boghean-Grama, *Am fost o generaţie...., ibidem,* p. 49.
[8] *Ibidem.*

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Matematica acoperea o jumătate din orar. Cu toate acestea, nivelul se voia mediu la algebră şi geometrie, iar analiza matematică nu era inclusă în program. Olimpiadele de matematică, a căror primă ediţie ne-a găsit în clasa a IX-a, deschideau drumul performanţelor. Niciuna dintre noi, însă, nu aveam asemenea pasiuni şi nici nu se găsea cine să ni le stimuleze. Accentul se punea pe disciplinele «reale» şi cine ţintea spre asemenea profesii putea să se realizeze. Învăţământul politehnic, cu secţii nou înfiinţate, oferea multe locuri, accesibile fetelor, cărora le promitea perspective frumoase. […] Sub aspectul culturii generale, însă, calitatea învăţământului suferea”[9].

Observaţiile sale de aici privesc componentele principale ale reformei din 1948: obiective, programa şcolară, manuale. Evidenţiind limitele acesteia, analiza urmăreşte, exclusiv, cea dintâi promoţie de fete de la Rădăuţi (1952), ca grup social, dar şi corpul profesoral, supus aceleiaşi politici uniformizatoare, aplicate fără menajamente, draconic: „Deşi am avut profesoare cu studii şi doctorate în reputate universităţi occidentale (Lidia Dubău, dr. Ludmila Streţchi, dr. Sidonia Crişan, dr. Hamburger), femei cu o vastă cultură, care vorbeau mai multe limbi străine, au călătorit şi au cunoscut personalităţi ale culturii universale, ele erau foarte reticente în [ceea] ce privea depăşirea limitelor impuse de manualul unic la materiile pe care le predau. Uneori curiozitatea noastră de a intra în domenii neautorizate le punea în încurcătură. Femei trecute de mult de vârsta tinereţii şi a entuziasmului, în atmosfera acelor vremuri nu-şi doreau decât să ajungă în pace la vârsta pensionării, să-şi asigure bătrâneţea, care, oricum, nu a fost cea pe care au visat-o şi pe care o meritau.

Profesoarele mai tinere ţinteau oraşe mari; le-am regretat când au plecat, dar le-am înţeles intenţia de a-şi aranja mai bine viaţa. […]

Cel mai trist eveniment trăit de noi a fost, însă, izgonirea din şcoală a directoarei Constanţa Georgescu, excelenta profesoară de chimie, fapt care a şocat întreg corpul didactic şi ne-a uluit pe noi. Motivaţia invocată n-a contat, oricum nu o discuta nimeni. Scopul a fost atins. Un asemenea exemplu a fost suficient pentru modificarea comportamentului celor rămaşi, la care prudenţa, obedienţa, frica se simţeau în orice împrejurare[10].

---

[9] *Ibidem*, p. 49–51, *passim*.

[10] „Excelenta profesoară de chimie” Constanţa Georgescu este directoare a Liceului de Fete „Elisabeta Doamna” din Rădăuţi în perioada 1948–1950. A fost „arestată chiar din incinta internatului”, cum mărturiseşte fosta sa elevă Viorica Puha-Chiriac, în acelaşi volum, la p. 142. „Era un torent de energie ce se revărsa în cascade pentru care nu existau zăgazuri” – afirmă Geta Boghean,o altă elevă de-a sa, *ibidem*, p. 32 –, originară din Bucureşti, dintr-o familie de preoţi. Divorţul din familie o aduce la Cernăuţi, unde conduce o vreme Liceul Comercial. Războiul şi refugiul o aduc, apoi, cu şcoala, la Rădăuţi. După reforma învăţământului, locuieşte în internat, în condiţii austere, luând masa împreună cu elevele, „din farfurii de tablă”. Problemele administrative şi activitatea obştească din aceşti ani nu-i infuenţează activitatea. Punctualitatea („întotdeauna punctuală la ore”), „maniera proprie” de a preda, excelenta pregătire oferită tinerelor la materia sa o individualizează în corpul profesoral al şcolii. Pentru numeroasele fete care au absolvit apoi facultăţi cu profil de chimie şi medicină, profesoara Constanţa Georgescu reprezintă „un model de viaţă”, „o luptătoare” care „nu a făcut compromisuri”. „Poate

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Profesoare tinere nu veneau. În şcoală a rămas cine nu avea altă alternativă sau era prea legată de glie. Chiar cele rămase fără catedră, prin desfiinţarea orelor, s-au adaptat şi-au găsit soluţii. Noi rămâneam, însă, cu toată strădania lor de a ne pregăti, cu lacune în cultura generală, pe care şcoala nu le putea nivela; simţeam asta prin foamea de a citi cărţi despre care auzisem, dar [pe care] nu le găseam. Curiozitatea noastră depăşea limitele [unor] publicaţii ca «Revista elevilor» sau «Ştiinţă şi tehnică»[11].

Şi referirile la organizarea timpului liber sunt interesante: „Timpul liber şi-l organiza fiecare cum putea (mai puţin cum ar fi dorit, posibilităţile fiind limitate). Cinematograful era, în principiu, interzis de şcoală; se dădeau avize pentru unele filme, în prealabil, «cenzurate», care ofereau siguranţa că nu sunt ispite ale inocenţei noastre. Repertoriul cinematografic era, în majoritate, alcătuit din filme sovietice, cinematografia românească fiind încă palidă. La primul film românesc, *Răsună valea*, ne-am înghesuit toate pentru Radu Beligan.

Spectacole de turneu erau deosebit de rare, pe atunci în România fiind puţine teatre. Se organizau serbări cu participarea noastră, legate de zile festive, care aveau mai mult caracter omagial, în sala de gimnastică, pe o scenă improvizată, cu un decor unic […].

Petreceri în familie, mai ales mixte, erau interzise atât de şcoală, cât şi de organizaţia UTM […]. Primăvara, se organizau chermeze duminicale în Grădina de Tir, uneori cu program artistic, la care participam şi noi. […]

Vacanţele le aşteptam cu nerăbdare, dar ne plictiseam repede de ele. Clădirea internatului era deprimant de pustie, oraşul blazat. Fetele plecau la casele lor, unde se dedicau gospodăriei şi muncii în aer liber, venind toamna bronzate ca de la ocean. Pentru cele rămase în oraş se organiza cât de cât un program. Lua fiinţă un club la şcoală, unde dimineaţa se citea (obligatoriu!) articolul de fond din «Scânteia tineretului», după care ascultam muzică, răsfoiam reviste, jucam ping-pong şi, mai ales, tăifăsuiam. Programul fiind invariabil, ne pierea repede cheful. […]

Eu aveam la îndemână Sucevița, unde petreceam o bună parte din vară şi de unde mă întorceam întotdeauna cu amarnice regrete. Eram şi eu de ajutor bunicilor mei, care începuseră să îmbătrânească; m-am iniţiat în treburile lor gospodăreşti şi [în] unele munci agricole. […]

---

aceasta i-a fost neşansa – afirmă Geta Boghean. Lipsa de maleabilitate şi curajul de a spune lucrurilor pe nume probabil au deranjat în aşa măsură, încât a fost exclusă din învăţământ. Am preţuit-o şi am regretat-o. A plecat la Bucureşti, unde şi-a găsit un loc în industrie, corespunzător pregătirii sale. A scos şi o carte, *Perii pentru maşini electrice*, care atestă pregătirea sa bună. Spre marea mea surpriză, am primit prin poştă, la Cluj, un exemplar cu dedicaţia: «O viaţă în amurg către tinereţea care se avântă spre culmi»" (p. 32, 33). Cicerone Ioniţoiu n-o menţionează în lucrarea sa *Victimele terorii comuniste. Arestaţi, torturaţi, întemniţaţi, ucişi. Dicţionar*, vol. IV (F–G), lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Bucureşti, Editura Maşina de Scris, 2002.

[11] Geta Boghean-Grama, *Am fost o generaţie....*, p. 51–52.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Era în sat destul tineret intelectual, numit de localnici «studenţi», care se aduna serile, dar mai ales duminicile, când stăteam pe afară până la ore târzii. Azi, când în Sucevița nu mai am decât morminte, în preajma cărora nu pot înnopta, mă gândesc cu nostalgie la acele seri, în care nu cunoşteam stresul şi poluarea de oraş.

Acesta era universul nostru liceal, în care ne-am format aşa cum ne-o cereau vremurile, dar, poate, nu aşa cum ne-o doream noi”[12].

Radiografia operată, cu profesionalism şi onestitate, de medicul Geta Boghean-Grama în „universul liceal” al promoţiei de fete 1952, de la Rădăuţi, se încheie cu câteva concluzii, menite a-i sublinia caracteristicile, din perspectiva felului în care aceasta şi-a valorizat potenţialul intelectual şi moral: „Aceasta a fost promoţia anului 1952 a Liceului de Fete «Elisabeta Doamna» din Rădăuţi, clasa pe care niciuna din absolventele ei nu au făcut-o de ruşine. Au devenit nişte femei oneste, care şi-au înjghebat o familie, au crescut copii, au avut o profesie pe care au practicat-o cu seriozitate, au avut un loc în societate, au fost preţuite şi, poate, uneori, răsplătite după merit”[13].

Şi un alt text, scris cu acelaşi entuziasm al rememorării, interesează prin bogăţia de date şi informaţii referitoare la corpul profesoral al Liceului de Fete „Elisabeta Doamna” din Rădăuţi, impresionând prin acuitatea observaţiei şi notarea lapidară a atributelor caracteriale, prin pitorescul detaliilor şi evocarea caldă. Discursul echilibrat, sobru şi elegant conferă relief textului, surprinzând drama elitei feminine a învăţământului postbelic din România veacului trecut[14].

Iacobovici-Boldişor, Constantin. Născut la 23 mai 1927 în Cernăuţi. Urmează clasele primare şi primele clase gimnaziale la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuţi.

Refugiat în primăvara anului 1944.

Îşi continuă studiile liceale, începând cu clasa a IV-a, la Suceava şi la Câmpulung Muscel, unde îşi trece şi bacalaureatul. Urmează cursuri universitare la Academia Comercială şi la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti (1945–1949). Este redactor la „Agerpres” (1949–1953), cercetător ştiinţific la Institutul de Cercetări Economice (1956–1958) şi la Institutul de Economie Agrară din Bucureşti (1968–1977). Începând din 1977, este cercetător ştiinţific principal la Institutul de Cercetare, proiectare şi Inginerie Tehnologică pentru Mecanizarea Agriculturii (Bucureşti).

Constantin Iacobovici-Boldişor îşi susţine doctoratul cu teza *Balanţa de venituri şi cheltuieli băneşti ale populaţiei întocmită în profil regional*, la Academia de Ştiinţe Economice din Bucureşti (1957), este colaborator la câteva periodice de

[12] *Ibidem*, p. 52–55, *passim.*

[13] *Ibidem*, p. 56. Textul acestei „radiografii”, la fel ca întregul volum, ar fi meritat o îngrijire ştiinţifică. Fără o pregătire adecvată, procesat în grabă, fără nicio revizie ori corectură, ignorând normele minimale ale editării ştiinţifice, astfel de texte, bogate în date şi informaţii dintre cele mai diverse, nu-şi pot îndeplini, din păcate, decât o minoră funcţie evocatoare.

[14] Geta Boghean-Grama, *Profesoarele noastre de atunci..., ibidem*, p. 29–36.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

profil: „Revista de statistică”, „Revista de contabilitate”, „Finanţe şi credit” şi participă la diverse reuniuni ştiinţifice organizate în ţară şi peste hotare. Între domeniile sale de interes – cercetări cu privire la formele de manifestare a legii valorii în economia epocii: preţuri, circulaţia mărfurilor pe piaţa internă, eficienţa economică a investiţiilor şi tehnologiilor noi, preţul de cost în industrie şi agricultură.

Activitatea sa de cercetare este răsplătită cu Premiul „P. S. Aurelian” al Academiei R.S.R., acordat pentru lucrarea *Metode moderne de determinare şi analiză a preţului de cost* (1974) şi cu distincţia Medalia Muncii (1974).

Dintre cele peste 100 de lucrări publicate: *Eficienţa economică a introducerii tehnicii noi în industria uşoară*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1966 (în colaborare); *Indicatorii valorici ai eficienţei economice a investiţiilor şi utilizarea lor în analiza economică*, în volumul *Eficienţa economică a investiţiilor. Cercetări teoretice şi metodologice*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1957, p. 25–81; *Metode moderne de determinare şi analiză a preţului de cost*, Bucureşti, Editura Politică, 1971; *Variante alternative de prognoză pe termen lung a producţiei agricole,* în volumul *Conducerea proceselor economice din agricultură*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1972, p. 37–48 (în colaborare)[15].

Constantin Iacobovici-Boldişor este unul dintre refugiaţii bucovineni care s-au afirmat în România postbelică, patria lor istorică, încă din perioada proletcultistă. Perioadele nemenţionate din biografia acestora, în primul rând, dar şi destinul lor în perioada postbelică, inclusiv posteritatea moştenirii lor culturale, în sens mai larg, rămân obligaţii ale unor cercetări viitoare serioase şi oneste, pe care, din păcate, noi nu le putem întrezări acum.

Manilici, Vasile. Născut la 14 martie 1915 în localitatea Broscăuţii Noi, din districtul Storojineţ. Fiul lui Vasile Manilici şi al Magdalenei. Urmează cursurile Liceului „Regele Ferdinand I” din Storojineţ, apoi studiază la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Cernăuţi (anii I şi II) şi Bucureşti (anii III şi IV). Obţine licenţa în ştiinţe fizico-chimice, la Bucureşti, în 1945.

Refugiat în primăvara anului 1944.

Vasile Manilici este preparator şi asistent la Universitatea din Bucureşti (1944–1948), lector la Institutul de Minereuri din Brad-Hunedoara (1948–1952), conferenţiar şi profesor la Institutul Politehnic Bucureşti (1952–1980). Îşi susţine doctoratul cu teza *Studiul rocilor eruptive din zona Poiana Mărului – Şinca Nouă, judeţul Braşov* (1949). Doctor docent din 1971.

Geologul Vasile Manilici este şef-serviciu, apoi director tehnic şi director general al Consiliului Geologic din Bucureşti (1952–1965), colaborator la „Revista minelor”, „Analele Comitetului geologic”, „Studii şi cercetări de geologie, geofizică şi geografie”. De-a lungul anilor, profesorul Vasile Manilici întreprinde cercetări

[15] I. P[înzar], *Constantin Iacobovici-Boldişor*, în volumul *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. II, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1983, p. 110–111; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, I, Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 2004, p. 516.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

geologice în Munţii Făgăraşului şi Oaş-Gutâi, pentru mineralizaţii neferoase şi auro-argintifere, iar pentru substanţe minerale nemetalifere în Masivele Bucegi, Călimani şi în Munţii Bistriţei. Cele peste 70 de studii publicate în ţară şi peste hotare reprezintă contribuţii deosebite la cunoaşterea formaţiunilor cristaline şi magmatice, precum şi la introducerea unei metode noi, bazate pe dilatometrie, de determinare a temperaturii de cristalizare a mineralelor, metodă ce a permis lărgirea investigaţiilor geotermometrice.

În viaţa ştiinţifică din România postbelică, profesorul univ. dr. docent Vasile Manilici se afirmă ca „specialist de prestigiu în probleme de petrografie, mineralogie, geochimie, geotermometrie, microtectonică şi metalogeneză". Lucrarea sa *Piatra şi metalul în evoluţia civilizaţiei umane*, vol. I–II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2002 (în colaborare cu Ecaterina Manilici), reprezintă o abordare unică în literatura de specialitate[16].

Isabela Vasiliu, născută Scraba, într-o familie de intelectuali originară din Bucovina (bunicul său, Teodor Scraba, a fost profesor de matematică la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuţi, iar tatăl, Mircea Scraba (1921–1960), inginer chimist şi poet), îl evocă pe profesorul Vasile Manilici ca pe un specialist de prestigiu, îndrăgostit de meseria sa: „În familie îl avusesem pe bunicul profesor de matematici la Cernăuţi. Tata fusese şi el bun la matematici, devenind inginer chimist. Deşi făceam poezii, […] la Politehnică am intrat din considerente de efort minim, pentru că-mi erau mai uşoare matematica şi chimia. Fizica n-am învăţat-o, neavând profesori care să-mi placă. Nici Politehnica nu mi-a plăcut. N-am excelat decât la cristalografie şi mineralogie, unde l-am avut pe Vasile Manilici: îi ghiceam fără probleme sistemele de cristalizare, chiar în cristale ciobite. […] Profesorul venea cu tava plină de minerale şi întreba din ce-s compuse, iar eu le ghiceam de zor. Nu mă laud. Toate sunt adevărate. Cu profesorul Manilici m-am întâlnit după vreo zece ani la Biblioteca Academiei, unde eu citeam filosofie antică şi el venea fericit la masa mea să-mi spună din descrierea darurilor primite de Alexandru Macedon ce minerale erau pe acolo"[17].

Popescu, Constantin Gh. Născut la 16 mai 1907 în localitatea Ciudei, din districtul Storojineţ. Face studii secundare la Liceul de Stat „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuţi (1919–1924) şi la Liceul „Regele Ferdinand" din Storojineţ (1924–1927). Studiază, în continuare, limba şi literatura franceză la Facultatea de Litere şi

[16] I[oan] P[înzar], *Vasile Manilici*, în *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. II, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1983, p. 158–159; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, II, Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 15.

[17] Isabela Vasiliu-Scraba, *Ceva despre Şcoala trăiristă inaugurată de Nae Ionescu*, în „Agero", magazin cultural de opinie şi informaţie, Stuttgart. Pentru mai multe informaţii, vezi https://www.agero-stuttgart.de/REVISTAAGERO/COMENTARII/Ceva%20despre%20scoala%20trairista%20de%20IVS.htm. Eseul se publică şi în „Armonii culturale", revistă universală de creaţie şi atitudine culturală, fiind postat pe Internet la 17 ianuarie 2016. Vezi, pentru aceasta, armoniiculturale.ro/.../isabela-vasiliu-scraba-ceva-despre-scoala-trairistainaugurata-de-.. (accesat la data de 13 ianuarie 2017).

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Filosofie a Universităţii din Cernăuţi (1927–1931). După obţinerea licenţei, funcţionează ca profesor la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuţi (1932–1933), apoi pleacă la specializare în Franţa, beneficiind de o bursă la Collège de France şi la École Pratique de Hautes Études (EPHE) din Paris (1933–1935). Revenit în ţară, este încadrat la Liceul „Regele Ferdinand” din Storojineţ (1935–1938), la Seminarul Pedagogic din Cluj (1938–1939) şi la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu (1940–1941). După revenirea administraţiei româneşti în partea de nord a Bucovinei, profesorul Constantin Gh. Popescu este numit director la Liceului „Mitropolitul Silvestru” din Cernăuţi (1941–1944).

În primăvara anului 1944, refugiat în Transilvania, unde este profesor la Turda şi, apoi, la Liceul „Emil Racoviţă” din Cluj (1945–1957). Începând din 1957, funcţionează în învăţământul superior, fiind lector la IPCD Cluj (1957–1960), şef de catedră la Institutul Pedagogic din Cluj, apoi lector la Catedra de limba franceză de la Facultatea de Filologie a Universităţii „Babeş-Bolyai”, până în 1971, când se pensionează.

Colaborator la câteva periodice: „Revista de pedagogie”, „Studii de literatură universală”. Autor şi coautor al lucrărilor: *Le Symbolisme français et les Roumains*, Paris, Editura Gauthier, 1934; *Melanges de l'École Roumaine en France*, Paris, Gauthier, 1934; *Munca dirigintelui pentru cunoaşterea elevilor*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1956 (în colaborare cu Anatolie Chircev).

Profesorul Constantin Gh. Popescu se stinge din viaţă la 30 noiembrie 1976 în Cluj-Napoca[18].

Procopovici, Alexe. Născut la 14 martie 1884 în Cernăuţi în familia preotului Ioan Procopovici. Absolvent al Gimnaziului de Stat I din capitala Ducatului, devenit, după 1918, Liceului „Aron Pumnul”. După examenul de maturitate (1902), îşi continuă studiile în oraşul natal, frecventând cursurile Facultăţii de Filosofie a Universităţii Francisco-Josefine (1902–1906), unde îl are ca profesor pe Sextil Puşcariu. Membru activ (1902–1905) şi emeritat (din 1907) al Societăţii academice studenţeşti „Junimea”. După absolvirea facultăţii, este profesor de liceu la Cernăuţi (1906–1909, 1910–1919) şi Siret (1909–1910). Profesor la Catedra de limba şi literatura română a Universităţii din Cernăuţi, pe postul devenit vacant prin plecarea lui Sextil Puşcariu la Cluj (1919–1938). Membru al Consiliului Naţional Român din Bucovina (octombrie–noiembrie 1918), cosemnatar al articolului-program *Ce vrem?*, publicat în „Glasul Bucovinei”, Cernăuţi, anul I, nr. 1, din 22 octombrie 1918.

În 1919, îşi susţine doctoratul şi devine, în acelaşi an, la 5 iunie, membru corespondent al Academiei Române, la propunerea mentorului său, profesorul Sextil Puşcariu, cărturar animat de vechiul deziderat al Societăţii Academice Române, acela ca în forul academic de la Bucureşti să-şi găsească reprezentarea,

[18] Vezi Emil Satco, Ioan Pînzar, *Dicţionar de literatură Bucovina*, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 1993, p. 177–178; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 2004, p. 231.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

astfel, toate provinciile româneşti şi care îl consideră pe discipolul său de la Cernăuţi „cel mai de seamă filolog pe care îl are Bucovina” vremii. Alegerea lui Alexe Procopovici stârneşte, însă, contestaţii aprinse din partea lui Ovid Densusianu, susţinătorul lui Ion-Aurel Candrea, şi a lui Eugen Lovinescu, care publică pe această problemă un pamflet: *Alexe Procopovici sau Omul care n-a scris nimic*, apărut în 1919 în paginile gazetei „Epoca” şi republicat, mai târziu, în *Critice* (ediţia definitivă, vol. V, 1928, p. 101–109), „scriere memorabilă”, „excelând prin fineţea ironiei”[19], ce a făcut o îndelungată carieră la noi, în cercurile instruite.

După Unirea Bucovinei cu România, este director general pe lângă Ministerul Instrucţiunii, decan al Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cernăuţi (1924–1925), preşedinte al Cercului de Studii Filologice din Cernăuţi, director general al învăţământului secundar din Bucovina (1927), deputat în Parlamentul României Reîntregite din partea PNL Gh. Brătianu (1933). Alexe Procopovici este fondator al „Revistei filologice” (1927), organ al Cercului de Studii Filologice de pe lângă Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cernăuţi, pe care o conduce, în calitate de director, în scurta ei existenţă (martie 1927 – octombrie 1928). Profesor la Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj (1938–1946), aflată o vreme în refugiu la Sibiu şi Timişoara (1940–1945), rector al acesteia (1940–1941). Colaborator constant al revistei „Dacoromania”.

Preocupările sale speciale pentru începuturile scrisului în limba română şi literatura română veche sunt evidenţiate de activitatea editorială: *Cazania coresiană din 1581*, Bucureşti, 1914 (în colaborare cu Sextil Puşcariu); Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, I–II, Craiova, 1932 (ediţia a II-a, în 1936; ediţia a III-a, în 1942), precum şi de studiile lingvistice: *Despre nazalizare şi rotacism*, AARSL, seria a II-a, XXX, 1907–1908; *Introducere în studiul literaturii vechi*, Cernăuţi, Institutul de Arte Grafice şi Editură „Glasul Bucovinei”, 1922, 122 p.; *Limba română vorbită în Bucovina*, Suceava, Tipografia „Scoala română”, 1922, 42 p.; *Probleme vechi şi nouă*, extras din „Dacoromania”, anul II, 1922, Cluj, Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, 1922, 50 p.; *Doară*, extras din „Dacoromania”, anul III, 1924, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1924, 13 p.; *Principiile sonorităţii în economia limbii*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1926, 66 p.; *Arhetipul husit al catehismelor noastre luterane*, Suceava, Tipografia „Modernă”, 1927, 16 p.; *Recensii*, extras din „Revista filologică”, anul II, 1928, Cernăuţi, Institutul de arte Grafice şi Editură „Glasul Bucovinei”, 1928, 214 p.

Alexe Procopovici este autorul unui *Mic dicţionar de lingvistică generală*, Cernăuţi, Editura „Revistei filologice”, 1930, XIV + 161 p., lucrare distinsă cu Premiul „I. H. Rădulescu” al Academiei Române.

[19] Pentru bucuria lecturii, vezi, între altele: Cătălin Mihuleac, *Respectul nostru pentru Omul care n-a scris nimic*, în „Timpul”, periodic fondat la 15 martie 1876, ediția electronică din 28 septembrie 2015 (revistatimpul.ro/view-article/2785; accesat la data de 5 ianuarie 2016).

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

De interes pentru istoria culturii din Bucovina sunt câteva dintre scrierile sale, unele mai greu de găsit astăzi de către utilizatorii obişnuiţi: *Societatea academică „Junimea”* (publicată în volumul *Românii din Bucovina*, Cernăuţi, 1906); *În contra utracvismului*, Cernăuţi, 1913; *Cincisprezece ani de la Unirea Bucovinei. Constituanta din 27 octombrie 1918*, Cernăuţi, 1933; *Bucovina noastră*, Sibiu, 1941; *Luptele naţionale din celălalt veac. Bucovina care a fost şi care va să fie*, Sibiu, 1943; *Unirea Bucovinei*, Cernăuţi, 1943; *Die Rumänenfrage*, Sibiu, 1944. Lingvistul şi filologul bucovinean Alexe Procopovici se stinge din viaţă la 22 iunie 1946, la Cluj[20].

Figură controversată a anilor dinspre mijlocul secolului trecut, Alexe Procopovici rămâne, mai presus de toate, ca un cercetător „meticulos, ager pentru problemele filologice, insistent când ceva a rămas neclar și cu dragoste de lucru”, cum îl apreciază Sextil Puşcariu[21]. Drept dovadă, între altele, este faptul că dintre lucrările sale, postum îi apare *Introducere în studiul literaturii vechi*, ediție, prefață și note de Dan-Horia Mazilu, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă şi Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, Seria „Restitutio”, 2006.

Roşca, Alexandru. Născut la 2 octombrie 1895 în localitatea Braşca-Ilişeşti într-o familie de ţărani. Absolvent al Liceului „Ştefan cel Mare” din Suceava (1923). Licenţiat al Universităţii din Cernăuţi în ştiinţe biologice (1927). Profesor de liceu în Bistriţa-Năsăud (1927–1928). Din 1928, asistent, apoi şef de lucrări la Universitatea din Cernăuţi. Doctorat în biologie (1936) cu teza *Fauna Araneelor din Bucovina (Sistematica, ecologia şi răspândirea geografică)*,publicată în „Buletinul Facultăţii de Ştiinţe Cernăuţi”, vol X, fasc. 1 şi 2, 1936. Întemeietorul cercetărilor sistematice arahnologice din România. Director al Muzeului de Ştiinţe Naturale din Cernăuţi.

Refugiat în 1940 şi 1944.

[20] Mircea Borcilă, *Alexe Procopovici (1884–1946)* , în „Cercetări de lingvistică”, anul XXII, nr. 1, 1977, p. 17–26; Jana Balacciu, Rodica Chiriacescu, *Dicţionar de lingvişti şi filologi români*, Bucureşti, Editura „Albatros”, 1978, p. 208–209; Acad. Iorgu Iordan (coord.), *Istoria lingvisticii româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978, p. 90, 112, 113, 120; [I. Pînzaru, Petru Froicu], *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, I, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1982, p. 120–121; Eugen Pavel, *Al. Procopovici şi vechiul scris românesc*, în „Cercetări de lingvistică”, anul XXX, nr. 1, 1985, p. 10–13; Dan-Horia Mazilu, *Un istoric al literaturii române vechi*, în „Luceafărul”, s.n., nr. 5, 28 februarie 1990, p. 12; Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866–2003. Dicţionar*, Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, cu un cuvânt-înainte de Academician Eugen Simion, Preşedintele Academiei Române, Bucureşti, Editura Enciclopedică–Editura Academiei Române, 2003, p. 686; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, II, Iaşi–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei, 2004, p. 272; Vasile I. Schipor, *Bucovina istorică, elita bucovinenilor şi Academia Română*, în volumul *Bucovina istorică. Studii şi documente*,cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (22), 2007, p. 22; Mircea Irimescu, *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani*, volumul II, *Voluntariat bucovinean*, Rădăuţi, Editura Septentrion, 2013, p. 477–478.

[21] Sextil Puşcariu, *Memorii*, ediţie de Magdalena Vulpe, prefaţă de Ion Bulei, note de Ion Bulei şi Magdalena Vulpe, București, Editura Minerva, 1978, p. 193.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

În 1945 se stabileşte la Iaşi, funcţionând la Universitate, până la 1 septembrie 1947. Îndepărtat din învăţământ. Nu i se recunoaşte titlul ştiinţific obţinut la Cernăuţi. Căsătorit cu Silvia Popescu din Botoşeniţa-Calafindeşti (1931). De la bunicii soţiei sale, Dumitru şi Agripina de Repta, moşteneşte gospodăria cu livadă şi 18 ha de teren arabil. Arestat şi condamnat, în 1952, de către Tribunalul Rădăuţi, la şase luni închisoare corecţională, pentru că „n-a dezmiriştit la timp miriştea după grâu". Profesor la Şcoala Elementară de 7 ani din comuna Stroieşti (1953–1960). În 1964, o comisie specială îi analizează activitatea ştiinţifică, recunoscându-i meritele profesionale.

Familia profesorului bucovinean este, de asemenea, persecutată în perioada stalinistă. Soţia sa, Sivia Roşca, este condamnată, în 1953, la şase luni închisoare corecţională, pentru „sabotaj": nu a predat la termen cota obligatorie de lapte. Fiica lor, Olivia-Nicoleta, absolventă a Liceului Comercial Suceava (1951), nu poate urma cursurile universitare. Pentru a putea munci undeva şi a supravieţui, părinţii sunt obligaţi să divorţeze, în 1953[22]. Decedat la 7 august 1969 în satul Bălăceana, comuna Ciprian Porumbescu. Reînhumat, în 1980, împreună cu soţia sa în Cimitirul Eternitatea din Iaşi.

Slimac, Adrian. Născut la 17 septembrie 1932, în comuna Bobeşti, din judeţul Storojineţ. Fiul lui Modest Slimac, învăţător, descendent dintr-o familie de gospodari din Caliceanca, suburbie a Cernăuţilor, şi al Emiliei, fiica lui Emilian Jucovschi, director şcolar în Bobeşti. Îşi petrece copilăria într-o familie numeroasă, cu 12 copii, dintre care supravieţuiesc nouă, trei fete şi şase băieţi, la Prevorochie, unde tatăl său este director de şcoală, şi la Bobeşti, unde trăiesc bunicii dinspre mamă. Învaţă la Şcoala primară din Prevorochie (1938–1940).

În vara anului 1940, familia sa trece clandestin graniţa impusă samavolnic de sovietici, pe la Stăneştii de Jos. Refugiu la Darabani, Rădăuţi, Bucureşti, apoi la Dorneşti, unde copilul face clasa a III-a primară, începând de la 15 septembrie 1940. În acelaşi an, înaintea vacanţei de Crăciun, este transferat la Şcoala Primară Nr. 1, de pe Strada Ştefan cel Mare, din Rădăuţi. În vara anului 1941, familia sa este evacuată la Bălţăteşti-Neamţ, apoi revine la Rădăuţi. Vacanţa de vară din 1941 o petrece la Bobeşti, fiind apropiat aici de bunicul Emilian. Îşi continuă studiile la Prevorochie (1941–1942), după care este admis la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuţi, având domiciliul la Roşa, împreună cu cei doi veri ai săi (1942–1944).

La 22 martie 1944, familia Slimac pleacă în cel de al doilea „refugiu-evacuare", călătorind cu trenul de la Cernăuţi la Turnu Severin. În toamna

[22] Vezi Emil Satco, *Bucovina. Contribuţii cultural-ştiinţifice. Dicţionar*,IX, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera", 2000, p. 350–352. Informaţii mai multe pe această problemă în *Prof. dr. Alexandru Roşca. Completări privitoare la biografia sa,* scrisoare a doamnei Toderaş Olivia-Nicoleta, fiica profesorului, Iaşi, 28 februarie 2006, trimisă medicului Aristotel Bacinschi din Rădăuţi, Strada Bogdan Vodă, nr. 83, bloc 39, ap. 46, et. II, sc. C, care a pus-o la dispoziţia noastră de Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel 2006.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

anului 1944, Adrian Slimac este înscris la Liceul „Traian” din Turnu Severin, pe care îl frecventează pe durata clasei a III-a (1944–1945).

În vara anului 1945, familia Slimac revine în Bucovina, stabilindu-se la Rădăuţi. Aici, copilul îşi continuă studiile la Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi”, bucurându-se de instrucţia unui corp profesoral deosebit. Pe unii dintre profesorii de aici îi va evoca, elogios, mai târziu: Pantelimon Socaci, „o personalitate culturală emblematică”, refugiat din Tereblecea; Amuliu Bordeianu, originar din Ciudei, judeţul Storojineţ; Vasile Ţigănescu, fost profesor la Liceul „Regele Ferdinand” din Storojineţ; Aurel Prelipceanu ş.a. Absolvent şi bacalaureat, în 1950, al Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi” într-o „promoţie de aur”, evocată în anii de senectute în pagini memorabile.

Adrian Slimac face studii universitare la Institutul Politehnic din Bucureşti, Facultatea de Transporturi, Secţia Locomotive (1950–1955). După examenul de stat, susţinut la 11 ianuarie 1955, este repartizat la Uzina „23 August” din Bucureşti, fostă Malaxa, înainte de naţionalizare, fiind stagiar aici în perioada 1 martie 1955–1960. Inginer proiectant la Atelierul TUAD (Tehnologie. Utilaje. Ateliere. Depouri) în perioada 1960–1965. De la sfârşitul anului 1965, în urma reorganizării Ministerului Transporturilor, este numit şef de atelier la ISPCF.

De-a lungul timpului, inginerul proiectant Adrian Slimac are contribuţii notabile la mari realizări în domeniu: – mecanizarea transportului de material lemnos pe Lacul Bicaz (Platforma Potoci); – maşina de sudat şine de cale ferată; – lansatorul de grinzi prefabricate pentru poduri; – fabrici de traverse din beton şi stâlpi centrifugaţi; – consolidarea podurilor mari de peste Dunăre; – realizarea unor obiective tehnologice: Depoul Braşov, Centrul de pregătire a trenurilor de călători Griviţa, Remiza Mogoşoaia, proiectarea unor utilaje pentru exploatarea materialului rulant, instalaţii de încărcat minereuri pe nave, scutul pentru tuneluri de cale ferată, scutul circular cu ø 7,5 m pentru construirea Metroului Bucureşti, mecanizarea triajelor CFR, feribotul Constanţa–Agigea etc.

Stadii de specializare, documentare, vizite de informare, contractare şi definitivare de lucrări în Germania (1966, 1968, 1971, 1990, 1992, 1993, 1997), Iran, Kuweit şi Turcia (1976, 1977, 1978), Grecia (1984, 1989, 1999, 2004), Ghana şi Coasta de Fildeş (1984), Franţa şi Belgia (1966, 1997), Elveţia (1996), Danemarca şi Olanda (1993).

Redactor-şef la „Buletinul tehnic informativ INFOISPCF”. Din 1997, redactor la periodicul „Buletin tehnic informativ INFO–ISPCF”. Studii postuniversitare privind managementul calităţii în proiectare la Academia de Studii Economice Bucureşti (1998–1999). Pensionat la 31 decembrie 1998. După această dată, este angajat, în continuare, la ISPCF, Serviciul MI, până la 16 martie 2009, când încetează contractul său de muncă. Activ, inginerul Adrian Slimac călătoreşte în excursii de plăcere în diferite ţări din Europa, Asia Mică şi Orientul Apropiat, fără să uite de partea ocupată a Bucovinei, revenind la Cernăuţi în septembrie 1997.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

O menţiune aparte facem, aici, pentru contribuţia sa la realizarea unui periodic ocazional, „Info. Promoţia ’50”, buletin informativ al promoţiei 1950 de la Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuţi, ce apare începând din decembrie 2000. În *Editorialul* celui dintâi număr, se precizează: „Timpul şi întâmplările vieţii ne-au împrăştiat şi ne-au despărţit [pe] unii de alţii, astfel încât acum depănăm amintiri şi discutăm din aducerile-aminte. Întâlnirea avută în 9 sept[embrie] 2000, la Rădăuţi, cu ocazia celei de a 50-a aniversări de la absolvirea liceului, ne-a reaprins flacăra şi nostalgia tinereţii noastre de pe plaiurile bucovinene”. Propunându-şi să ajungă, simbolic, la numărul 50, „foaia” urmăreşte ca absolvenţii acestei strălucite promoţii de liceeni de la Rădăuţi să „redevină aceeaşi familie” care a fost odinioară, „strâns uniţi în acţiunile clasei”. De format 15 x 21 cm, ilustrat, având 8 pagini color, acest periodic ocazional are în vedere, potrivit aceluiaşi editorial, „o apariţie cât mai regulată, minim de două ori pe an, de Sf[intele] Paşti şi de Crăciun, respectiv de Anul Nou”, fără a neglija eventualitatea unor „ediţii speciale”, cerute de evenimente, şi publicând „informaţii legate de viaţa şi activitatea colegilor, [de] evenimentele de familie, precum şi [de] activităţile desfăşurate la Colegiul Naţional «Eudoxiu Hurmuzachi», în oraşul Rădăuţi şi în împrejurimile sale”. Cu timpul, acest buletin informativ semestrial devine unul trimestrial, prezentând evenimentele desfăşurate, anual, la Bucureşti, unde trăiesc cei mai mulţi dintre foştii colegi de promoţie. Cu nr. 50, din trimestrul IV, 2016, având opt pagini, buletinul „Info. Promoţia ’50” îşi împlineşte obiectivele propuse la început de drum, iar Adrian Slimac, redactorul responsabil, îşi ia „un sincer şi călduros rămas bun de la toţi colegii şi prietenii” săi (*Editorial 50,* p. 1). Din varietatea materialelor publicate, valoroase sunt medalioanele, consacrate unor foşti profesori şi colegi, cu date şi informaţii biografice utile şi cercetătorilor, evocările, memorialistica. Dintre acestea: Adrian Slimac, *Ocupaţia rusească,* în nr. 31, iulie–septembrie 2010, p. 8; Constantin Nichitean, *Calvarul evacuării,* nr. 33, ianuarie–martie 2011, p. 3 şi 7; Nicolai Pomohaci, *Seceta din 1945–1947 în Bucovina,* nr. 37, iulie–septembrie 2012, p. 3; Titi Mihăescu, *Evacuare forţată*, nr. 35, octombrie–decembrie 2011, p. 6; nr. 36, aprilie–iunie 2012, p. 6; nr. 37, iulie–septembrie 2012, p. 6; nr. 38, octombrie–decembrie 2012, p. 6; nr. 39, aprilie–iunie 2013, p. 6; nr. 40, iulie–septembrie 2013, p. 6; nr. 41, octombrie–decembrie 2013, p. 6–7; Nicolai Pomohaci, *Scurtă biografie*, nr. 44, iulie–septembrie 2014, p. 2; Mitică Balan, *Nicolai Pomohaci, om de ştiinţă*, nr. 44, p. 3; Mitică Balan, *Nicolai Pomohaci, un bucovinean emblematic*, nr. 44, p. 6. Textul lui Nicolai Pomohaci *La târg*, publicat în nr. 25, trimestrul III, 2008, p. 3, din care reproducem numai finalul, este o admirabilă evocare a unui timp fabulos şi a unor realităţi supuse, implacabil, schimbării: „Piaţa din Rădăuţi era plină de fructe din întreg judeţul, cu un gust şi o aromă cum numai aici se realizează şi pe care n-o uită cei care le-au gustat odată, indiferent că au ajuns în Germania, Israel ori SUA. Astăzi şi în târg la Rădăuţi, ca peste tot în România, găseşti în «târguri» fructe din Turcia, Spania, Grecia, care te mint prin mărime, lipsite de aromă, fade, fără niciun gust şi la preţuri destul de pipărate. Să sperăm că nepoţii noştri, când vor fi bunici,

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

vor putea să ducă nepoţilor lor pere harbuzeşti, mere domneşti ori ţigăneşti sau pătule şi nu le va fi pervertit gustul lor [prin] fructele de import". Adrian Slimac semnează aici documentarul *Un bucovinean refugiat,* ce apare, cu mai multe episoade, începând cu nr. 33, trimestrul I, 2011, p. 3.

Câţiva ani mai târziu, Adrian Slimac difuzează în rândul cunoscuţilor săi, în format pdf, un documentar valoros, de interes pentru tema noastră: *Un bucovinean refugiat. Amintiri*, Bucureşti, Editura AS, 2015, 360 p. Amintirile sale se împletesc aici cu datele şi informaţiile istorice, pe care autorul le preia din diverse surse. Utilizatorul interesat de istoria Bucovinei, în mod special, dar şi de istorie, în general, găseşte astfel aici o bogăţie de informaţii referitoare la diverse localităţi (Bobeşti, Caliceanca, Prevorochie, Cernăuţi, Hadikfalva, Rădăuţi, Titu), instituţii (Organizaţia Straja Ţării, Asociaţia Cercetaşii României), viaţa de zi cu zi a satelor prin care trece, locuinţa tradiţională şi anexele gospodăriei ţărăneşti, mari evenimente ale istoriei contemporane: refugiul polonezilor din septembrie 1939, invazia sovietică din iunie 1940, evacuarea părţii de nord a Bucovinei şi refugiul românilor din 1940–1941, 1944–1945, oameni pe care i-a cunoscut în viaţă (învăţători, profesori, preoţi, colegi de şcoală). Un document util este *Arborele genealogic al Familiei Slimac,* p. 354. Lucrarea se distinge, totodată, şi prin caracterul ei educativ. Iată, între altele, un exemplu: „Munceşte ca şi cum nu ai avea nevoie de bani. Iubeşte ca şi când nimeni nu te-a făcut să suferi. Cântă, de parcă nu te-ar auzi nimeni. Trăieşte ca şi când Paradisul ar fi pe Pământ. Când îţi vine să plângi, adu-ţi aminte de clipele în care zâmbeai. Când simţi că viaţa nu are niciun rost, gândeşte-te la cei ce mai au doar o zi de trăit" (p. 12). Imprimată, probabil, şi într-un număr mic de exemplare, lucrarea circulă, din păcate, într-un circuit restrâns, nefiind cunoscută celor care cercetează istoria culturii din Bucovina.

În lucrările biobibliografice tipărite în Bucovina sunt puţine lucrările ce-l menţionează pe Adrian Slimac[23].

Şesan, Anton C. Născut la 26 decembrie 1916 în comuna Carapciu pe Siret, districtul Storojineţ, într-o familie de cărturari modeşti. Face cursuri liceale la Liceul de Stat „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuţi, absolvite în 1934, şi universitare la Școala Politehnică din București, Secția construcții, unde obține diploma de inginer constructor (1940).

Refugiat în 1940.

După absolvirea facultăţii, lucrează ca inginer la o antrepriză de construcții, conducând şantiere de execuţie a unor lucrări mari de construcții civile, precum Banca Naţională din Iaşi, industriale, poduri, construcții hidrotehnice, hangare, consolidări, în special în partea de nord a Moldovei și în Muntenia. Prin activitatea

[23] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei,* vol. II, Iași–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 401–402; Mircea Irimescu, *Slimac, Adrian,* în volumul *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani,* volumul II, *Voluntariat bucovinean*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2013, p. 538.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

desfăşurată, inginerul Anton Şesan contribuie esenţial la reconstrucţia Moldovei după distrugerile masive provocate de cel de al Doilea Război Mondial.

Începând din anul 1943, în paralel, predă la Facultatea de Construcţii din Iaşi, înfiinţată prin Decretul-Lege nr. 989, din 13 noiembrie 1941, în cadrul Politehnicii „Gh. Asachi". Aici funcţionează ca asistent la disciplina Rezistenţa materialelor (1943–1945), conferenţiar la disciplina Construcţii civile (1945–1948), profesor suplinitor la disciplina Statica construcţiilor (1948–1951) şi profesor titular provizoriu (1951–1961). În 1961, i se conferă gradul didactic de profesor titular definitiv la aceeaşi disciplină. În paralel, predă cursurile de Construcţii civile (1945–1948), Construcţii în lemn (1950–1955), Dinamica şi stabilitatea construcţiilor, precum şi Calculul construcţiilor în domeniul plastic.

Tot acum, valorificându-şi „talentul de organizator şi conducător", îndeplineşte diverse „funcţii de răspundere", fiind şef al Catedrei de statică şi rezistenţă (1951–1969), prodecan al Facultăţii de Construcţii (1963–1965) şi de prorector al Institutului Politehnic din Iaşi (1965–1967). De asemenea, desfăşoară şi o bogată activitate de cercetare ştiinţifică, fiind şef al grupei de rezistenţă de la Filiala Iaşi a Institutului de Proiectare al Industriei Uşoare (IPIU) (1950–1953); şeful sectorului construcţii de la Institutul de Proiectări al Ministerului Metalurgiei (IPROMET) – Filiala Iaşi; consilier la Institutul de Proiectări al Ministerului Industriei Chimice (IPROCHIM) – Filiala Iaşi; cercetător la Academia R.P.R., Filiala Iaşi (1951–1956), calitate în care conduce colectivul de construcţii din cadrul Secţiei de fizică şi ştiinţe tehnice; director al Filialei Iaşi a Institutului de Cercetări în Construcţii (INCERC) în perioada 1957–1969. Anton Şesan participă cu diverse comunicări la numeroase simpozioane tehnico-ştiinţifice, la sesiuni ştiinţifice, congrese tehnice atât în ţară, cât şi în străinătate.

Profesorul Anton Şesan, originar din Bucovina ocupată, încetează prematur din viaţă, la data de 16 august 1969. În amintirea sa şi în semn de apreciere a activităţii sale creatoare, astăzi, o stradă din municipiul Iaşi, aflată în apropierea Facultăţii de Construcţii, îi poartă numele profesorului Anton Şesan.

Profesorul Anton Şesan se remarcă prin contribuţii importante la dezvoltarea teoriei şi practicii contrucţiilor din România, publicând peste 140 de lucrări ştiinţifice şi editând valoroase cursuri de specialitate. Lucrările sale se tipăresc, uneori în colaborare, în câteva periodice de specialitate ale vremii: „Studii şi cercetări ştiinţifice", „Buletinul Institutului Politehnic Iaşi", serie nouă. Dintre contribuţii sale, sunt menţionate mai cu seamă: – în domeniul calculului deformaţiilor structurilor, Anton Şesan defineşte şi introduce noţiunea de „momente factoriale", cu care sunt stabilite relaţii generale între funcţiile încovoierii, fapt ce permite generalizarea metodelor cunoscute de calcul al deplasărilor, evaluarea corectă a influenţei forţei tăietoare asupra deformaţiilor şi determinarea deplasărilor în domeniul postelastic; – generalizarea metodei distribuirii momentelor în domeniul plastic, pe baza operării cu mărimi de lucru mecanic, pentru structuri oarecare; – în domeniul siguranţei structurilor, el acordă, încă din anii 1950, o atenţie deosebită criteriului probabilistic

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

de apreciere a siguranței construcțiilor, intuind faptul că perfecţionarea metodei stărilor limită permite cunoașterea comportării structurilor în domeniul postelastic; – perfecționarea în cadrul Facultății de Construcții din Iași a studiului comportării structurilor de rezistență ale construcțiilor la acțiunea seismică, profesorul insistând pentru introducerea unei discipline noi, în epocă, denumită „inginerie seismică", astăzi disciplină de bază în programele analitice ale facultăților de construcții din România.

Să mai reţinem, totodată, că în ultima parte a vieții, profesorul universitar Anton Şesan inițiază construirea la Iași a unui set de platforme de încercări antiseismice a părților de construcții sau a modelelor de construcții (respectiv de 600, 150 și 50 kN), pentru determinarea răspunsului structurilor la acțiuni seismice. La Iaşi, Anton Şesan studiază şi pune la punct o metodă eficientă pentru determinarea caracteristicilor dinamice ale construcțiilor, cu ajutorul captorilor seismici, concepuți și realizați în laboratoarele conduse de el la Institutul Politehnic[24].

Vitencu, Alexandru. Născut la 11 februarie 1878 în Broscăuţii Vechi, districtul Storojineţ, într-o familie de răzeşi. Face studii primare la şcoala din Broscăuţii Vechi şi la Cernăuţi, iar gimnaziale la Şcoala Reală Superioară, unde promovează examenul de maturitate în 1900. Studii universitare la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Cernăuţi, urmate de specializare la Grenoble. În perioada studenţiei, activează în cadrul Societăţii Academice „Junimea", în cadrul căreia este membru emeritat (din 1906) şi sprijinitor (din 1927). Profesor de limba franceză la Şcoala Reală Superioară din Cernăuţi, membru activ al Societăţii Mazililor şi Răzeşilor din Bucovina, preşedinte al acesteia. În perioada 1911–1914, redactează, împreună cu fratele său, Vasile, „Gazeta mazililor şi răzeşilor bucovineni", colaborând, totodată, şi la alte periodice româneşti din Cernăuţi, între care „Glasul Bucovinei", în paginile cărora semnează uneori sub pseudonimul Viţescu. Delegat al Bucovinei, în 1919, la pregătirea Tratatului de la Versailles. Publică acum, la Paris, broşura *Situation ethnographique en Bucovine,* cuprinzând materiale documentare pentru Conferinţa de Pace. Tot, în 1919, colaborează la „Boulletin d'informations roumaines", redactat de către un comitet, în frunte cu Mircea Djuvara, cu scopul de a lămuri opinia publică din străinătate asupra drepturilor naţionale ale românilor.

[24] Vezi, între altele: N. Preda, *Anton Șesan (1916–1969)*, în „Buletinul Institutului Politehnic Iași", tomul XV (XIX), nr. 3–4, 1969, p. 7–19; George Șt. Andonie, *Istoria matematicilor clasice aplicate în România (mecanică şi astronomie)*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1971, p. 337–342; I. M. Ștefan, Edmond Nicolau, *Scurtă istorie a creației științifice și tehnice românești*, Bucureşti, Editura Albatros, 1981, p. 223; [I. Pînzaru, Petru Froicu], *Știința în Bucovina. Ghid biobibliografic,* vol. I, Suceava, Biblioteca Județeană, 1982, p. 143–144. În ghidul biobibliografic de la Suceava se dă şi o listă cuprinzând 18 lucrări elaborate şi publicate de profesorul Anton Şesan în perioada 1955–1968. Pentru o privire asupra familiei bucovinene din care face parte, vezi Vasile I. Schipor, *Maramureşeni în viaţa culturală a Bucovinei* [Familia Șesan], în volumul Vasile Iuga (coordonator), *Maramureş – vatră de istorie milenară,* Cluj-Napoca, Editura „Dragoş-Vodă", 1999, 636 p. + 18 planşe cu fotografii şi reclame, p. 341–346. Vezi şi https://ro.wikipedia.org/wiki/Anton_Șesan (accesat la data de 16 februarie 2016).

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

În perioada 1919–1939, Alexandru Vitencu este director al Liceului Real-Ortodox din Cernăuţi. Autor al unor lucrări de interes pentru cercetarea ştiinţifică privind Bucovina: *Istoricul Şcolii Reale Ortodoxe din Cernăuţi* (1924), *Vechi documente moldoveneşti* (1925), *Documente moldoveneşti din Bucovina. Colecţia Ioan Baloşescul din Comareşti* (1929), *Sate străvechi din Bucovina de nord* (1944). Colaborator al periodicului „Revista Bucovinei", unde publică mai multe documente (1942, 1943).

Pentru activitatea sa merituoasă, Alexandru Vitencu este răsplătit cu câteva înalte distincţii: Ordinul „Steaua României", Medalia „Răsplata muncii pentru învăţământ" şi Ordinul „Officier d'Academie", primit din partea Franţei. Vicepreşedinte al Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română din Bucovina.

Refugiat, în primăvara anului 1944.

Profesorul Alexandru Vitencu se stinge din viaţă la 20 aprilie 1962 în Piatra Neamţ[25].

Postum, în Arhivele de Stat din Cernăuţi, în cadrul Fondului personal „Ion I. Nistor", între cele aproape 600 de scrisori primite de istoricul bucovinean în prima parte a secolului trecut şi păstrate aici în Dosarele 58–273, au fost descoperite şi patru scrisori trimise de Alexandru Vitencu de la Paris, în perioada 3 martie–25 mai 1919[26].

Vitencu, Dragoş. Născut la 15 octombrie 1908 în Cernăuţi. Fiul publicistului Alexandru Vitencu (1878–1962) şi al învăţătoarei Eugenia, născută Coribut. Studii la Liceul „Mitropolitul Silvestru", la Facultatea de Drept (1926–1931), Facultatea de Litere şi Filosofie de la Universitatea din Cernăuţi, precum şi la Conservatorul de Artă Dramatică din capitala Bucovinei (urmate în paralel).

Debut publicistic, în 1931, la „Cronica studenţească", în conducerea căreia este redactor. Debut editorial, în 1934, la Cernăuţi, cu lucrarea *Când dai nas lui Ivan… Mic tratat despre ucrainomanie*, Cernăuţi, Editura Societăţii Mazililor şi Răzeşilor Bucovineni, 87 p., „prima sa scriere de sociografie politică cu care s-a remarcat", o „lucrare de defensivă etnică a Bucovinei, […] valoroasă apologie a drepturilor noastre asupra nordului Bucovinei şi o satirizare a străinismului, pe care critica vremii a primit-o elogios", după cum scrie Vianor Bendescu[27]. Autor de versuri în manieră tradiţionalistă, articole, eseuri etc. publicate în „Junimea literară", Floarea soarelui", „Universul literar", „Revista Bucovinei", „Glasul Bucovinei".

---

[25] Vezi: Filip Ţopa, *Povestea Bucovinei*, vol. II, Bucureşti, f. a, p. 368–369; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, p. 582–583; Mircea Irimescu, *op. cit.*, p. 638.

[26] Conf. Doina Huzdup, *Documente inedite cu privire la viaţa şi activitatea lui Ion Nistor. Scrisori de la Alexandru Vitencu*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Bucovinei", XX, Iaşi–Rădăuţi, Editura Glasul Bucovinei, 1993, p. 305–310. Aici, autoarea documentarului dă şi o scurtă notă bibliografică referitoare la viaţa şi activitatea lui Alexandru Vitencu, p. 305–306.

[27] Apud Aura Brădăţan, *Dragoş Vitencu: „Biografia mea-i o carte…"*, cronologie, în volumul Dragoş Vitencu,*Scrisori de la Dumnezeu*, ediţie îngrijită de Aura Brădăţan, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer", 2012, p. 9.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Căsătorit, la 7 martie 1935, cu profesoara Oltea, fiica preotului Cristofor Iliuţ. Judecător la Stăneşti pe Ceremuş. Membru fondator al Asociaţiei Scriitorilor Bucovineni (1938–1944). Avocat în Cernăuţi.

Refugiat, în 1940, la Piatra Neamţ.

Un timp, familia sa locuieşte la Bucureşti. Revine la Cernăuţi în iulie 1941.

Colaborator la periodicul lunar „Revista Bucovinei". Pentru valoarea lor documentară, menţionăm articolele publicate aici: *Pentru începutul Cernăuţilor*, anul I, nr. 1, 1942, p. 317–321; *Din Valea Ceremuşului*, *ibidem*, anul I, nr, 9, 1942; *Consiliul Cultural al Bucovinei*, *ibidem*, anul II, nr. 2, 1943, p. 542–547; *Expoziţia Bucovinei*, *ibidem*, anul I, nr. 1, 1942, p. 439–440; *Epaminonda Bucevschi (1848–1891)*, *ibidem*, anul II, nr. 2, 1943, p. 93–101; *Tudor Flondor (1862–1908)*, *ibidem*, anul II, nr. 2, 1943, p. 409–412; *Ciprian Porumbescu la cehi*, *ibidem*, anul II, nr. 2, 1943, p. 303–304; *Părintele Iraclie*, *ibidem*, anul II, nr. 2, 1943, p. 169–174; *„Junimea literară"*, *ibidem*, anul III, nr. 1, 1944, p. 17–18[28]. Alte colaborări: *Din cercul „Junimii literare". Personalitatea artistică a lui Grigore Pantazi*, în „Glasul Bucovinei", 13 şi 14 aprilie 1940.

La Cernăuţi, Dragoş Vitencu publică volumul de versuri *Caiet de duminică* (1943).

Refugiat, în 1944, la Buziaş şi Timişoara (până în 1955).

Persecutat de autorităţile regimului comunist, reţinut pentru „organizare subversivă" şi ajutor oferit unor familii de legionari, condamnat politic, la 19 martie 1953, la cinci ani de detenţie. Încarcerat la Penitenciarul Timişoara şi eliberat la 12 noiembrie 1954.

În 1955 se stabileşte la Piatra Neamţ, unde i se îngăduie să ocupe un post de jurisconsult, tocmai la Broşteni, iar soţiei sale o catedră de geografie. După 1957, încadrat la I.F.E.T. Piatra Neamţ. Dragoş Vitencu îşi desfăşoară activitatea în Cenaclul literar „Petrodava" din Piatra Neamţ, în cadrul căruia citeşte poezii, eseuri, referate, impunându-se ca „un profesionist distins şi erudit, bun sfătuitor şi bun tovarăş de drum, spre cultură, spre artă, spre glasul viu al ţării". În 1968, se pensionează din postul de jurisconsult. În 1974, la Bucureşti, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor îi publică, într-o formă cenzurată, romanul *Viaţa pasionată a lui Ciprian Porumbescu*, 169 p., ce se bucură de „un imens succes". În perioada 1978–1979, conferenţiază la Câmpulung Moldovenesc (Zilele culturii bucovinene) şi Suceava, în cadrul Casei de Cultură a Sindicatelor şi al Universităţii Cultural-Ştiinţifice, pe teme referitoare la Ciprian Porumbescu şi Leca Morariu.

[28] Pentru mai multe informaţii, vezi, între altele: *„Revista Bucovinei", Bucureşti, 1916; Cernăuţi–Timişoara, 1942–1945. Bibliografie*, studiu introductiv şi notă asupra ediţiei: dr. Vasile I. Schipor, bibliografie, indice de nume şi album: dr. Alis E. Niculică, Suceava, Editura „George Tofan", Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (40), Seria „Instrumente de lucru" (1), MMXV.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Scriitorul bucovinean refugiat Dragoş Vitencu se stinge din viaţă, la 28 iulie 1981, în Bucureşti[29].

Scrierea *Cronica romanţată a târgului meu* rămâne multă vreme în manuscris[30]. Inedite sunt, multă vreme, *Scrisori de la Dumnezeu, Permanenţe româneşti, Lada cu mărunţişuri* ş. a., aflate în fondul documentar care îi poartă numele, la Casa Memorială „Simion Florea Marian" din Suceava, constituit din donaţia soţiei sale, Oltea Vitencu, în 1985. Colecţia documentară „Dragoş Vitencu" de aici cuprinde 1 329 de cărţi, 9 colecţii de periodice, 94 de manuscrise, 19 fotografii, 173 scrisori şi 27 de documente.

Postum, dintre scrierile rămase în manuscris i se tipăresc mai multe lucrări. În 2001, Editura Vremea îi tipăreşte, la Bucureşti, după manuscrisul original, *Permanenţe româneşti la miazănoapte şi la răsărit*, 110 p. În Bucovina, vede lumina tiparului *Cernăuţiul meu*, ediţie îngrijită de Aura Brădăţan, Suceava, Editura Accent Print, 2008, 148 p. Volumul poartă înainte poezia *Prietenilor mei pribegi*, scrisă în refugiu, în 1979, la Piatra Neamţ: „Când ne-om întoarce iar la noi acasă,/ Vom fi doar suflete cu nevăzut contur;/ Cei astăzi nenăscuţi ne-or aduna în jur;/ Noi vom uita că ţărâna ne-apasă.// Ne-om risipi prin iarba de mătasă/ Şi-alăturea de sufletul lor pur/ Vom şterge urma paşilor de fum/ Şi-om sta cu toate vârstele la masă" (p. 9). Volumul cuprinde *Cronica romanţată a târgului Cernăuţi*, p. 11–119 şi *Tradiţii şi obiceiuri studenţeşti bucovinene*, p. 121–146.

Din *Cronica romanţată a târgului Cernăuţi*, reţinem pentru tema în discuţie, mai întâi, nota aşezată la începutul lucrării: „Aceste pagini nu sunt decât reconstituirea unei copii degradate de calamitatea unui puhoi, după un manuscris mai vechi, pe care l-am început încă de la Cernăuţi şi l-am tot adăugat după aceea în pribegie.

Am recitit manuscrisul şi mi-am dat seama că perspectiva prin care am scris lucrurile a fost tulburată de brutalitatea evenimentelor şi că Cernăuţiul despre care am scris pe vremuri nu mai există. Este, undeva, pe alt tărâm, un loc căruia lumea îi zice Cernăuţi, dar acesta nu are nimic comun cu oraşul meu decât zidurile şi pământul de sub ele. Prin urmare, cu patru decenii în urmă, nu se mai potriveşte.

Prietenii m-au îndemnat să mă duc să văd al doilea Cernăuţi. La ce? N-aş putea găsi în el, acum, decât morminte.

De aceea transcriu filele vechi, trecându-mi sentimentele şi cuvintele prin sita noilor împrejurări şi visez că răsădesc cu fiecare filă câte o floare lângă crucile mormintelor" (p. 13).

Cronica romanţată a târgului Cernăuţi cuprinde cincisprezece capitole: I. *Ante-scriptum,* p. 15–16; II. *Bâjbâiri prin întunericul începutului,* p. 17–20; III.

[29] Vezi şi Mircea Irimescu, *Vitencu, Dragoş*, în volumul *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani*, volumul II, *Voluntariat bucovinean*, Rădăuţi, Editura Septentrion, 2013, p. 638–639; Aura Brădăţan, *Dragoş Vitencu: „Biografia mea-i o carte…"*, cronologie, în volumul citat, p. 7–14.

[30] Vezi şi Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, p. 583.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

Sub semnul Ţeţinei şi al legendelor, p. 21–28; IV. *Pătimirile unui târg moldovenesc*, p. 29–34; V. *Czernowitz*, p. 35–40; VI. *Promenadă retrospectivă*, p. 41–45; VII. *Cordunul*, p. 46–49; VIII. *Târgul Sân-Petrului*, p. 50–54; IX. *Hopuri greu de trecut*, p. 55–61; X. *Municipiul Cernăuţi*, p. 62–70; XI. *Vivat Academia!*, p. 71–78; XII. *Itinerarii cernăuţene*, p. 79–100; XIII. *Suburbiile*, p. 101–111; XIV. *Anotimpuri cernăuţene*, p. 113–118; XV. *Cuvenitul final*, p. 119.

Din ultimul capitol mai reţinem un fragment: „Când am început întocmirea acestei cronici, am menit-o cititorilor care nu cunosc Cernăuţiul decât din manuale şi din puţinele indicaţii cuprinse în unele scrieri, ai căror autori, urmând mai degrabă o modă prost plasată decât convingeri proprii, au numit această localitate «oraşul dintre ceţuri». [...]

Multe ce trebuiau spuse nu le-am spus şi am vorbit despre unele, despre care alţii vor fi de părere că trebuiau tăcute.

Aşa a fost la Cernăuţi.

Apoi a venit pribegia şi sufletul meu a simţit nevoia să iau totul de la început şi să-mi exprim durerea prezentului. Însă durerea este inevitabil legată de toate câte au fost cândva şi de aceea am amestecat epocile, aşa cum se amestecă ele în amărăciunea gândurilor”[31].

Un moment important din lucrarea anevoioasă de restituire a patrimoniului cultural bucovinean îl reprezintă apariţia lucrării lui Dragoş Vitencu, *Scrisori de la Dumnezeu*, ediţie îngrijită de Aura Brădăţan, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2012, 418 p., cuprinzând, în *Anexe*, p. 385–416, câteva zeci de reproduceri după fotografii de epocă şi cărţi poştale ilustrate, astăzi adevărate documente iconografice. Reţin atenţia, tot aici, mai cu seamă, cronologia, publicată sub titlul *Dragoş Vitencu: „Biografia mea-i o carte…”*, p. 7–14, dar, între altele, memorialistică de bună calitate şi un scurt fragment încărcat de semnificaţii grave: „La noi, în Bucovina, totul e pus sub semnul întrebării şi al aşteptărilor. Trăim un timp de vegetare, în care nu putem face nimic” (p. 254).

Volumul de versuri al lui Dragoş Vitencu, *Caiet de duminică*, cu trei gravuri hors-texte de Ion Cârdei, Cernăuţi, Editura şi tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni, 80 p., cuprinde 45 de texte, delicate caligrafii stilistice, unele veritabile efigii ale unei generaţii inconfundabile în literatura Bucovinei din prima parte a veacului trecut: „Când m-au născut părinţii în târgul sur şi mare,/ Au pus în mine suflet din codrii di-mprejur,/ În trup mi-au pus tăria pământur[i]lor barbare/ Şi-n sânge apă vie din râul mic şi pur.// De-atunci şi până astăzi eu n-am avut rudenii/ Decât o floare, cerul, trupina unui pom,/ Un porumbel sălbatec, un clopot de la denii,/ Furtuna din pădure şi câteodată-un om.// Eu am umblat la şcoală cu gre[i]erii-ntr-o clasă/ Şi l-am avut drept dascăl pe Dumnezeu cel bun./ Am învăţat acolo să cânt, să fug de-acasă,/ Să-mi fie dragă viaţa,

[31] Dragoş Vitencu, *Cernăuţiul meu*, ediţie îngrijită de Aura Brădăţan, Suceava, Editura Accent Print, 2008, p. 119.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)

să uit să mă răzbun.// Cunosc mai multe graiuri: al stelelor şi-al ierbii/ Şi ştiu ceti ce scrie prundişu-n fund de ape./ În loc s-adun arginţii, îmi place să văd cerbii/ Când simt o căprioară şi-aleargă prin hârtoape.// Mi-i viaţa picătură din seva sfântă-a lumii,/ Care învie bobul şi-l face să răsară,/ Şi-asemeni cu omida, pitită-n patul humii,/ Aştept să vie clipa când mă voi naşte iară.// Voi fi atunci mesteacăn, pârâu sau stea tăcută,/ Cu rătăciri nocturne prin stepa de azur,/ Ori poate tot sihastru cu liniştea pierdută/ Şi nostalgii pribege în târgul mare, sur…" (*Stihuri pentru mine*, p. 5–6).

Pădure tăiată. Letopiseţ 1940 conservă, ca document literar al acestui dramatic an din istoria noastră contemporană, o tulburătoare trăire interioară: „Pe trunchiuri retezate dorm vipere în soare./ Pe unde-a fost izvorul o căprioară moare;/ E cea din urmă poate, nici lupii n-o mai ştiu./ Dar unde-s lupii oare? Sărman pământ pustiu…// Cu umbrele pădurii s-au dus şi lupi, şi zâne,/ Din văgăuni deschise caşti a urât, bătrâne,/ Dar, când se lasă noaptea, citeşti ca vracii-n stele/ Şi simţi cum vin spre tine iar vremuri dintr-acele/ Când codrii nasc din sânge, aşa cum la Cozmin…/ Atunci tu te cutremuri, iar eu tăcut mă-nchin" (p. 11).

Un alt text, *Cântarea ţării*, ar trebui inclus, din punctul nostru de vedere, într-o antologie a epocii şi (re)citit din perspectiva duratelor mai lungi ale istoriei: „O, ţara mea, îmi eşti aşa de dragă,/ Când, plini de patimi, te hulesc duşmanii,/ Căci visul meu de visul tău se leagă,/ Cum veşniciei i se leagă anii.// Strămoşii mei te-au făptuit pe tine,/ Din glia ta mi s-au născut părinţii/ Şi-atâta suflet mi-ai turnat în vine,/ Că-al tău mi-i rodul inimii şi-al minţii.// O, ţara mea, îmi eşti aşa de dragă,/ Când stau să-ţi cânt minunile măiestre:/ Viteji, ce biruinţa-o ştiu întreagă,/ Fecioarele cu foc în genezestre,// Păduri ce freamătă cu frunza vie/ Şi munţi ce-aşteaptă cerul să-i sărute,/ Izvoarele cu hora lor zglobie/ Şi marea cu hotarele-i pierdute…// Pământ vrăjit de doine minunate/ Şi semănat cu basme, ca-n *Scriptură*,/ Eu, robul tău, cu armele plecate,/ Aştept să le ridic cu aspră ură.// Când vor veni străini să mi te fure,/ Căci visul meu de visul tău se leagă,/ De doină, munte, apă şi pădure,/ O, ţara mea, ce-mi eşti aşa de dragă…" (p. 12–13). Ca şi *Scrisoare din prigoană*: „Inimă de aur,/ Suflet de vioară,/ Porţi în tine spaime/ Pentru-a câta oară?// Florile din tine/ Iar se strâng a brumă,/ Îngerii din tine/ Cine îi zugrumă?// Inimă de aur,/ Lumea noastră mică/ Cui îi stă în cale,/ Cine tot o strică?// Bobul fericirii/ Cine ni-l ascunde?/ Scrisă viaţa noastră/ Unde-i, unde, unde?..." (p. 35–36).

În pofida restituirilor de după 2001, în Bucovina, risipită astăzi în mai multe ţări, scriitorul Dragoş Vitencu este încă un necunoscut, cărţile sale circulând cu dificultate într-un circuit restrâns.

BDD-A32758 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:51 UTC)